

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ บทบาทผู้หญิงกับรูปแบบการจัดการพืชพื้นบ้าน
กรณีศึกษา บ้านใหม่สันติสุข กิ่งอำเภอภูเพียง
จังหวัดน่าน

ชื่อผู้เขียน นางบานจิตร สายรอกำ

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลิสุวรรณ กรรมการ

รองศาสตราจารย์ ประหยัด ปานดี กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องบทบาทผู้หญิงกับรูปแบบการจัดการพืชพื้นบ้าน กรณีศึกษาบ้านใหม่สันติสุข กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาบทบาทและวิธีการจัดการพืชพื้นบ้านด้านสมุนไพรและโภชนาการ และศึกษา รูปแบบการจัดการ ตลอดจน ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการพืชพื้นบ้านของผู้หญิงและปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ของพืชพื้นบ้านในชุมชน

วิธีการศึกษาวิจัย ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีผสมผสานกัน ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกต การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการจัดกลุ่มสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะ

ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการพืชพื้นบ้านของผู้หญิง มีดังนี้

1. มีความต้องการทางด้านอาหาร ผู้หญิงในฐานะแม่จะมีความเป็นห่วงเรื่องปากท้องและความอยู่รอดของครอบครัวและญาติพี่น้อง

2. มีความต้องการทางด้านสมุนไพร ในอดีตจะมีผู้รู้และมีภูมิปัญญาด้านการดูแลสุขภาพโดยการใช้สมุนไพร ปัจจุบันแม้ว่ารัฐบาล ได้เน้นการบริการสาธารณสุขสมัยใหม่ให้แก่ประชาชนทุกระดับ และได้ปลูกฝังค่านิยมความเชื่อให้แก่ประชาชนจนการรักษาด้วยวิธีการแผนสมัยใหม่ก็ตาม ในแต่ละครัวเรือนก็ยังคงใช้สมุนไพรอยู่เป็นประจำ

3. มีความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยในด้านต่าง ๆ เช่น นำมาเป็นแชมพูสระผม โดยกลุ่มผู้สูงอายุ และวัยกลางคน จะนิยมมากกว่าและนอกจากนั้นยังนำมาใช้เลี้ยงสัตว์ ซึ่งพืชผักเหล่านี้เกิดขึ้นตามธรรมชาติหาได้ง่าย และประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารสำเร็จรูปอีกด้วย

4. มีความต้องการด้านความเชื่อและพิธีกรรม ผักหลายชนิด ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านความเชื่อวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่บรรพบุรุษได้สะสมประสบการณ์ จนนำมาเป็นความเชื่อ ข้อห้ามและข้อปฏิบัติในการใช้ประโยชน์จากพืชพื้นบ้าน

5. มีความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ พืชพื้นบ้านมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน และพืชหลายชนิดที่สร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้าน

โดยสรุปแล้ว บทบาทของผู้หญิงมีความสำคัญต่อการอยู่รอดของครอบครัว ในฐานะผู้ผลิตและผู้เลี้ยงดูเพราะ ผู้หญิงได้พัฒนาการทำงานร่วมกับบุคคลหลายรุ่น ตลอดถึงการวางแผนการผลิตสำหรับอนาคต ส่วนรูปแบบการจัดการพืชพื้นบ้านนั้น เป็นไปในลักษณะของการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้จากผู้อื่นแล้ว การถ่ายทอดให้ความรู้แก่ลูกหลานรุ่นต่อไป แม้ผู้หญิงจะมีกิจกรรมหลายอย่าง แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าการทำงานจะเป็นลักษณะใดก็ตาม ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ต่างก็ล้วนมีเป้าหมาย ที่คล้ายกัน คือ การสร้างหลักประกันในการอยู่รอดของครอบครัว

Independent Study Title	Women's Role and Patterns of Native Plant Management : A Case Study of Ban Mai-Santisuk, King Amphoe Pupieng, Changwat Nan	
Author	Mrs. Banjit Sairawkam	
M.A.	Man and Environmental Management	
Examining Committee	Assoc. Prof. Dr. Anurak Panyanuwat	Chairman
	Assoc. Prof. Dr. Chukiet Lisuwan	Member
	Assoc. Prof. Prayat Pandee	Member

Abstract

The study of "Women's Role and Patterns of Native Plant Management : A Case Study of Ban Mai-Santisuk, King Amphoe Pupieng, Changwat Nan" was intended to examine the role of women and methods of managing native plants used as herbs and for consumption. It examined the form of management, including factors affecting how the plants were managed by women and changes.

This qualitative research employed various methods in data collection such as informal interviews, observation, participation in activities and group discussion in order to exchange views.

The results of the study showed that the following factors affecting how women managed native plants as follows :

1. Their necessity as food : Women in their role as mothers were concerned that their families and relatives were properly fed.

2. Their necessity as herbs : In the past there were experts in the use of indigenous knowledge for health care. Nowadays, even though the government emphasized modern health care for citizens at all levels and has instilled a popular belief in its use, herbal medicine continued to be regularly used in every household.

3. Their necessity for use for various purposes, for example as shampoo by the middle aged and elderly, and popularity for use in raising livestock. Since the plants occurred

naturally and were easy to find, they provided as a mean for saving money on the purchase of prepared animal feed.

4. Their necessity to beliefs and ceremony : Many varieties of plants were connected with beliefs, culture, customs and ceremonies that people's ancestors had accumulated through experience, and were used for bringing about beliefs, restrictions and action.

5. Their necessity to economic activities : Native plants were important to The way of life of people in the community. Many varieties provided villagers with income.

In summary, women played an important role in the survival of their families due to their position as producers and providers of care. They have developed ways of working with people of many generations, making plans for future production through the processing and management of native plants, learning from others and transferring knowledge to future generations. Although women carried out many activities that took on many forms, nevertheless, both men and women to a person had a similar goal, building security for their families.